

กระบวนการเสริมสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์
The Development Process of Job Enhancing for the Elderly in Wang San Community Wang
San Subdistrict Wang Pong District Phetchabun.

มนัสนันท์ ปิ่นพิทักษ์

Manasnun Pinpitak

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun Rajabhat University

Corresponding Author Email: doggy0900@hotmail.com

Received: 15 December 2022

Revised: 12 January 2023

Accepted: 17 January 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 30 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า จากแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ.2561-2565 ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงอย่างเท่าเทียม แผนงานส่งเสริมการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ และมีรายได้เพิ่มขึ้น และกลุ่มผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ โดยอาชีพดังกล่าวควรสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุเท่านั้น สิทธิที่เกี่ยวข้องอย่างอื่นยังไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจมาก หลังการบรรยายประเด็นความสนใจและให้ความสำคัญ เป็นเรื่องด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ ประเด็นต่อมา คือ ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม และด้านการแพทย์และสาธารณสุข

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น, การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

Abstract

This research consists purposes were to promote the learning process in creating a career for the local elderly. is a qualitative research. There is a research tool which is an interview form with a research target group of 30 people from specific selection information gathered from interview forms and related documents were then analyzed in terms of content analysis. The results showed that from the development plan of Phetchabun Province 2018-2022 Development Issue 3: Upgrading the quality of life and strengthening equal security Plans to promote work and earning income for the elderly make the elderly have a career and have more income And the elderly group needs to develop a career to generate income. Such a profession should create concrete products. Basic knowledge about the rights of the elderly according to the Older Persons Act B.E. Other related rights are not well understood. After the lecture on issues of interest and importance It is about subsidizing the pension allowance. The next issue is the fare reduction. Self-development participation in social activities career Appropriate career training and in medicine and public health.

Keywords: Elder, 5 STEPs Learning Process, Elder Capability Development

บทนำ

สืบเนื่องจากแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ.2561-2565 ประเด็นการพัฒนาที่ 3 “ยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงอย่างเท่าเทียม แผนงานส่งเสริมการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ และมีรายได้เพิ่มขึ้น” สอดคล้องกับที่ปัจจุบันสังคมไทยกำลังก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ หรือ “สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง” ปัญหาของสังคมผู้สูงอายุประเด็นหนึ่งคือการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น ได้เสริมรายได้ช่องทางหนึ่งนอกเหนือจากการได้รับสวัสดิการจากหน่วยงานของรัฐ (กลุ่มเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่าย กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2564) ด้วยปัจจุบัน ในสังคมมีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น การเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุ จึงถือเป็นการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงิน สนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ บริการ และการจัดการทรัพยากรในชุมชน และยังเห็นได้ว่านโยบายรัฐบาลในประเด็นสิทธิและโอกาสของ ผู้สูงอายุ นั้นเพื่อให้ประชากรที่ปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุมีรายได้ และไม่ต้องประสบปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากความเสื่อมถอยในด้านต่าง ๆ ตามความชราของตน ควรมีการดึงศักยภาพที่ผู้สูงอายุมีอยู่มาใช้ โดยสนับสนุนผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือทักษะด้านต่าง ๆ ให้กับผู้คนในชุมชน หรือแนะนำการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่สภาพ (Bongaarts, 2004) ส่วนในระยะยาว ควรมีการสนับสนุน “การศึกษาตลอดชีวิต” เพื่อเป็นการเพิ่มทุนมนุษย์ให้กับผู้สูงอายุซึ่งคณะผู้วิจัยเองตระหนักถึงสิทธิและโอกาสของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ และเนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อีกด้วย รวมทั้งมาตรการดูแลผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย การเตรียมพร้อมทางด้านการเงินสำหรับสังคมผู้สูงอายุก็เป็นสิ่งจำเป็น เป้าหมายหลักอยู่ที่การมอบหลักประกันให้ประชาชนเกษียณอายุโดยมีระดับรายได้ที่เพียงพอ และมีระดับคุณภาพชีวิตไม่ด้อยกว่าตอนที่ยังทำงานอยู่ การเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มประชากรที่มีฐานะยากจนเพิ่มขึ้นนั้น เป็นปัญหาที่ยังคงมีอยู่ในสังคมไทย อีกทั้งยังเป็นปัญหาที่ท้าทายรอการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนต่อไป (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556; อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2553; ระวี สัจฉาโสภณ, 2556; วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2557; กุศล สุนทรธาดา และสุริยาพร จันทร์เจริญ, 2557)

จากประเด็นข้างต้นการเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุ จึงถือเป็นการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน เป็นการเสริมสร้างทุนมนุษย์อย่างหนึ่งให้กับผู้สูงอายุ Kenton (2022) ให้นิยามเกี่ยวกับทุนมนุษย์ว่าเป็นการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุดความรู้ และทักษะที่พนักงานมีอยู่ โดยภายใต้นิยามนี้ทำให้กำลังแรงงานมีความแตกต่างกัน และคุณภาพของพนักงานสามารถเพิ่มพูนได้ ด้วยเหตุนี้การลงทุนด้านการฝึกอบรม การให้การศึกษา หรือเสริมประสบการณ์ ความสามารถ จึงเป็นการเพิ่มมูลค่า ทางเศรษฐกิจให้กับนายจ้าง และระบบเศรษฐกิจในภาพรวม นอกจากนี้ผลการสำรวจทัศนะของผู้บริหารระดับสูง พบว่า ทุนมนุษย์เป็นผลรวมของทักษะ ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นปัจจัยเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร หากได้รับการดูแล หรือจัดการอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้บริหารระดับสูงด้านการเงินหรือ CFO จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจ เกี่ยวกับทุนมนุษย์ เนื่องจากจากทุนมนุษย์เป็นปัจจัยการลงทุน ไม่ใช่ค่าใช้จ่าย จึงควรได้รับความสนใจในฐานะปัจจัย การแข่งขันเชิงกลยุทธ์ โดยผู้ตอบแบบสำรวจกว่าร้อยละ 92 มองเห็นว่าทุนมนุษย์ช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของ ลูกค้า ร้อยละ 82 เห็นว่าส่งผลต่อกำไร ร้อยละ 72 เห็นว่ามีผลดีต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 68 ส่งผลต่อการสร้างรายได้ต่อหัวพนักงาน และร้อยละ 64 ส่งผลดีต่อการเติบโตขององค์กร มณีวรรณ ฉัตรอุทัย และคณะ (2561) ให้ความเห็นเกี่ยวกับทุนมนุษย์ว่าจากวิวัฒนาการในการสร้างสังคม

เศรษฐกิจ มนุษย์คือ ปัจจัยการผลิตประเภทหนึ่งนอกเหนือจากทรัพยากรธรรมชาติ ทุนที่เป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ และทุนเทคโนโลยีที่ใช้ ในระบบการสร้างผลผลิต คำว่าทุนมนุษย์คือการปลูกฝังความสามารถของมนุษย์เพื่อรู้จักใช้ปัจจัยการผลิตข้างต้น ในการสร้างผลผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคและการสร้างเครื่องมือและอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกและเพิ่ม ประสิทธิภาพของการสร้างผลผลิตและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของสังคมมนุษย์เพิ่มขึ้น (Becker, 1993; พรชัย วีระเวช และคณะ, 2555)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างรูปแบบในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุที่ถือว่าเป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในชุมชนพื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอน้ำโง จังหวัดเพชรบูรณ์ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้สูงอายุใน ท้องถิ่นเป็นอย่างดี กรณีผู้สูงอายุ เพื่อให้ประชากรที่ปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุมีรายได้ และไม่ต้องประสบปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจาก ความเสื่อมถอยในด้านต่างๆ ตามความชราของตน จึงมีการดึงศักยภาพที่ผู้สูงอายุมียูมาใช้ โดยสนับสนุนผู้สูงอายุให้ได้รับความรู้ และการพัฒนาตนเอง เพื่อให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือทักษะด้านต่าง ๆ ให้กับผู้คนในชุมชน หรือแนะนำการประกอบ อาชีพด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่สภาพ ส่วนในระยะยาว ควรมีการสนับสนุน “การศึกษาตลอดชีวิต” เพื่อเป็นการเพิ่มทุนมนุษย์ ให้กับผู้สูงอายุต่อไป (นงนุช สุนทรชวากันต์ และสายพิน ชินตระกูลชัย, 2552) ในการนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายการทำ โครงการวิจัย คือ กลุ่มผู้สูงอายุตำบลวังศาล อำเภอน้ำโง จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการลงพื้นที่ก่อนหน้านี้นี้ในฐานะอาจารย์ ที่ปรึกษาโครงการจ้างงานประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่าชุมชนดังกล่าวมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรที่น่าสนใจหลากหลายชนิด หาง่ายในท้องถิ่น ผู้สูงอายุสามารถนำไปสู่การ ต่อยอดสร้างผลิตภัณฑ์ประจำตำบลได้ จึงดำเนินโครงการวิจัย ดังกล่าวขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มี ประเด็นการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง
2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบ ปลายเปิด (Open Ended)
3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและการลง พื้นที่ดำเนินการจัดโครงการกระบวนการเรียนรู้โดยมีประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอน้ำโง จังหวัด เพชรบูรณ์โดยใช้หลักพื้นฐานของ PAR 3 ประการ (Stringer, 1996) ได้แก่ การค้นหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ที่เกิดในสถานการณ์ (look) การสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้น (think) และการวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้น ในสถานการณ์ (act) และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ กลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจัดโครงการเพื่อ

เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างทุนมนุษย์ให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น ซึ่งจะมีการลงพื้นที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในเขตพื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอน้ำโง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้นำมาวิเคราะห์บรรยายเชิงพรรณนาให้เห็นความรู้ความเข้าใจในแต่ละครั้ง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการเสริมสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่ ตำบลวังศาล อำเภอน้ำโง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า โดยมีผู้วิจัยเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอาชีพ และคณะวิทยากรประจำกลุ่มคอยกำกับดูแลแต่ละกลุ่มให้มีความรู้ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยในการนี้ผู้วิจัยแบ่งผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มนั้นประกอบด้วยผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนได้และประชาชนทั่วไป โดยมีวิทยากรประจำกลุ่มเป็นผู้กำกับดูแล และให้ความรู้ความเข้าใจในการทำกิจกรรมกลุ่มในหัวข้อ เรื่องการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยวิทยากรบรรยายให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เข้าใจคำว่ากระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้มีอยู่ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นตอนที่ 1 การเรียนรู้ตั้งคำถาม หรือขั้นตั้งคำถาม ให้ผู้เข้าร่วมโครงการ ฝึกสังเกตสถานการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ จนเกิดความสงสัย จากนั้นฝึกให้ตั้งคำถามสำคัญ รวมทั้งการคาดคะเนคำตอบ ด้วยการสืบค้นความรู้จากแหล่งต่าง ๆ และสรุปคำตอบชั่วคราว โดยวิทยากรกลุ่มให้สมาชิกในกลุ่มได้คิดและได้ตั้งคำถาม และสรุปคำตอบคร่าว ๆ ว่า คนในชุมชนต้องการสร้างอาชีพใด รูปแบบไหน ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะการส่งเสริมอาชีพอย่างง่ายที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้เอง และหาวัตถุดิบได้ในท้องถิ่น

1.2 ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ เป็นขั้นตอนการออกแบบ/วางแผนเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้ง การทดลองเป็นขั้นที่ใช้หลักการนิรนัย (Deduction reasoning) เพื่อการออกแบบข้อมูล ในขั้นตอนนี้วิทยากรกลุ่มจะนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนแรกมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ

1.3 ขั้นตอนที่ 3 การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่มีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การสื่อความหมายข้อมูลด้วยแบบต่าง ๆ หรือด้วยผังกราฟิก การแปลผล จนถึงการสรุปผล หรือการสร้างคำอธิบาย เป็นการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งเป็นแก่นความรู้ประเภท ข้อเท็จจริง คำนิยาม มโนทัศน์ หลักการ กฎ และทฤษฎี

1.4 ขั้นตอนที่ 4 การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร คือ ขั้นนำเสนอความรู้ด้วยการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นที่เข้าใจ อาจเป็นการนำเสนอภาษา และนำเสนอด้วยวาจา

1.5 ขั้นตอนที่ 5 การเรียนรู้เพื่อตอบสนองสังคม เป็นขั้นตอนการฝึกให้นำความรู้ที่เข้าใจ นำการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือเห็นต่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมสร้างผลงานที่ได้จากการแก้ปัญหาสังคมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งอาจเป็นความรู้ แนวทางสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งอาจเป็นนวัตกรรม ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นการแสดงออกของการเกื้อกูลและแบ่งปันให้สังคมมีสันติอย่างยั่งยืนซึ่งในแต่ละขั้นตอนต่าง ๆ นั้นจะมีวิทยากรให้การแนะนำ และคอยเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ ผลปรากฏว่าผู้สูงอายุเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น และต้องการสร้างอาชีพอย่างง่าย เพื่อนำไปประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันได้ (ธนานนท์ บัวทอง และวราวุธ สุวรรณระดา, 2557) ทั้งนี้จากการสำรวจความต้องการในเชิงรูปธรรมของกลุ่มเป้าหมายพบว่าต้องการให้วิทยากรแนะนำวิธีการการทำยาต้มสมุนไพร โดยใช้สมุนไพรที่หาได้ในท้องถิ่นมาแปรรูปตรวจสอบเพื่อสร้างเอกลักษณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย โดยยาต้มสมุนไพร เป็นการนำสมุนไพรแห้งที่มีกลิ่นหอมเย็น สดชื่นตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป เช่น ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ กานพลูมาผสมกันแล้วหมักด้วยน้ำมันหอมระเหย ซึ่งน้ำมันหอมระเหยจะเป็นตัวสกัด

สาระสำคัญและกลิ่นของสมุนไพรออกมา และมีสรรพคุณ ใช้สดดม แก้วิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย ทำให้สดชื่น เหมาะกับ ผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก โดยการทำยาต้มสมุนไพรนั้น วิทยากรหลักแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มและแต่ละกลุ่มมีวิทยากรกลุ่มคอยให้ความช่วยเหลือ และดูแลขั้นตอนในการทำตลอดเวลา ซึ่งกระบวนการในการอบรมเชิงปฏิบัติการนี้มี ดังนี้

- 1) นำสมุนไพรทั้งหมด มาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ และบุบพริกไทยดำเล็กน้อย
- 2) นำพิมเสน การบูร เมนทอล และน้ำมันยูคาลิปตัส มาผสมกันในถ้วยแก้วให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน
- 3) จากนั้นนำสมุนไพรที่หั่นแล้วใส่ในขวดแก้ว
- 4) เติมน้ำมันในข้อ 2 ลงไปในขวดแก้วให้ท่วมตัวสมุนไพร ปิดฝาให้สนิท
- 5) ตั้งขวดแก้วทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน แล้วจึงนำมาใช้โดยการแยกบรรจุเป็นขวดเล็ก ๆ

2. กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างสิทธิให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า โดยผู้วิจัยเป็นวิทยากรบรรยายเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้กับประชาชน กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันและสามารถถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจได้ ผู้วิจัยได้มีการบรรยายเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีสาระสำคัญคือให้การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุซึ่งก็คือบุคคลสัญชาติไทยที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปให้ได้รับสิทธิการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ในมาตรา 11 ให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่สะดวก รวดเร็ว, ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร, การสนับสนุนในอาชีพ, การพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม, การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการสาธารณะ, การลดหย่อนค่าโดยสาร, การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ, การช่วยเหลือหากได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ, ที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่ม, เงินเบี้ยยังชีพ, การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี, การจัดบริการสถานที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ, การสนับสนุนด้านกีฬาและนันทนาการ การบริการตรวจสอบสุขภาพ ทดสอบสมรรถภาพทางร่างกาย, การศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม, การลดหย่อนภาษีเงินได้และการลดหย่อนภาษี, และสิทธิกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล และรายการกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ

ผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมายหลังได้รับการอบรม คือ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุเท่าที่นั้น สิทธิที่เกี่ยวข้องอย่างอื่น ๆ ยังไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจมากนัก ผู้วิจัยจึงบรรยายเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ประเด็นความสนใจและให้ความสำคัญ เป็นเรื่องด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ โดยต้องการเบี้ยยังชีพในจำนวนที่มากขึ้นกว่าเดิม จากการบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายแล้ว พบว่า มีความสนใจเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุมากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเองเพิ่มมากขึ้น ลำดับต่อมา ผู้วิจัยมีการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุ โดยมีวิทยากรประจำกลุ่มคอยกำกับดูแลและให้ความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม พบว่า ประเด็นต่อมา คือ ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร และการอำนวยความสะดวกในการเดินทางารถไฟแห่งประเทศไทย ผู้สูงอายุควรได้รับ การลดค่าโดยสารครั้งราคาทุกชั้นตลอดทาง ทุกสาย (ไม่รวมค่าธรรมเนียม) ทั้งรถโดยสารที่เป็นของรัฐ และบริษัทเอกชนต่าง ๆ ด้วย ต่อมาคือ ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย/ชุมชน ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมภายในชุมชน และ/หรือระหว่างชุมชน และส่งเสริมการใช้ ศักยภาพผู้สูงอายุ โดยเพิ่มการจัดกิจกรรมทางกีฬา นันทนาการ และการถ่ายทอดภูมิ

ปัญญา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการการส่งเสริมงบประมาณในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุของตนเองเพิ่มมากขึ้น เพื่อในอนาคตทางผู้สูงอายุจะได้มีผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุต่อไป ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม ผู้สูงอายุได้รับข้อมูล คำปรึกษา ข่าวดารตลาดแรงงาน การจัดหางาน รับสมัครงาน บริการข้อมูลทางอาชีพ ตำแหน่งว่างงาน การอบรมและฝึกอาชีพ โดยมีศูนย์กลางข้อมูลทางอาชีพและตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะที่สำนักงานจัดหางานทุกแห่งและลำดับสุดท้าย ด้านการแพทย์และสาธารณสุขผู้สูงอายุได้รับผู้สูงอายุต้องการจัดช่องทางพิเศษเฉพาะเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว รวมถึงการให้บริการสาธารณสุขโดยไม่มีค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุ เป็นไปตามเศรษฐกิจปัจจุบันที่ผู้สูงอายุไม่สามารถยังชีพได้ด้วยจำนวนเบี้ยยังชีพเท่าเดิม เพราะบางกรณี ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อาศัยอยู่บ้านเพียงลำพัง ไม่มีลูกหลาน ไม่มีอาชีพ จึงไม่สามารถที่จะหารายได้ทางอื่นได้ นอกจากพึ่งเบี้ยยังชีพจากหน่วยงานรัฐบาลประเดิมต่อมา คือ ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย/ชุมชน ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมภายในชุมชน และ/หรือระหว่างชุมชน และส่งเสริมการใช้ ศักยภาพผู้สูงอายุ โดยเพิ่มการจัดกิจกรรมทางกีฬา นันทนาการ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการการส่งเสริมงบประมาณในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุของตนเองเพิ่มมากขึ้น เพื่อในอนาคตทางผู้สูงอายุจะได้มีผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุต่อไป ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม ผู้สูงอายุได้รับข้อมูล คำปรึกษา ข่าวดารตลาดแรงงาน การจัดหางาน รับสมัครงาน บริการข้อมูลทางอาชีพ ตำแหน่งว่างงาน การอบรมและฝึกอาชีพ โดยมีศูนย์กลางข้อมูลทางอาชีพและตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะที่สำนักงานจัดหางานทุกแห่ง และลำดับสุดท้าย ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ผู้สูงอายุได้รับผู้สูงอายุต้องการจัดช่องทางพิเศษเฉพาะเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว รวมถึงการให้บริการสาธารณสุขโดยไม่มีค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุ เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการเสริมสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น พบว่า โครงการวิจัยนี้ได้จัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยคณะวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ มาบรรยายให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และสร้างรูปแบบการสร้างอาชีพให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ/ประชาชนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็งสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นในชุมชนมีความเข้าใจและสามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ และสร้างรูปแบบการสร้างอาชีพได้ กิจกรรมที่ดำเนินการ คือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น และ กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างสิทธิให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ โดยอาชีพดังกล่าวควรสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุเท่านั้น สิทธิที่เกี่ยวข้องอย่างอื่นยังไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจมาก หลังการบรรยายประเด็นความสนใจและให้ความสำคัญ เป็นเรื่องด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ ประเด็นต่อมา คือ ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม และด้านการแพทย์และสาธารณสุข

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องกระบวนการเสริมสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากการวิจัยเรื่องกระบวนการเสริมสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้สูงอายุในท้องถิ่นเป็นอย่างดี กรณีผู้สูงอายุ เพื่อให้ประชากรที่ปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุมีรายได้ และไม่ต้องประสบปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากความเสื่อมถอยในด้านต่าง ๆ ตามความชราของตน จึงมีการดึงศักยภาพที่ผู้สูงอายุมียูมาไว้ โดยสนับสนุนผู้สูงอายุให้ได้รับความรู้และการพัฒนาตนเอง โดยการส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการนำทรัพยากรในท้องถิ่นที่สามารถหาได้ง่าย เช่น ไขมันชั้น ไพล เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำตามสมุนไพรเพื่อสร้างรายได้ และให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือทักษะด้านต่าง ๆ ให้กับผู้คนในชุมชน หรือแนะนำการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่สภาพของท้องถิ่น ส่วนในระยะยาว ควรมีการสนับสนุน “การศึกษาตลอดชีวิต” เพื่อเป็นการเพิ่มทุนมนุษย์ให้กับผู้สูงอายุต่อไป (นนุช สุนทรชวกานต์ และสายพิน ชินตระกูลชัย, 2552)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยอาชีพดังกล่าวควรสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและพัฒนาโมเดลความต้องการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำต่าง ๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่ายที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณ ผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ตำบลวังศาล อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ทุกท่านที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างสูง อีกทั้ง ได้ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัย และพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กุศล สุนทรธาดา และสุริยาพร จันท์เจริญ. (2557). *โครงการวิจัยจัดทำแนวทางการดำเนินการและกลไกระดับชาติในการขับเคลื่อนนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุ*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. (2562). *รายงานการสำรวจความต้องการในการรับบริการวิชาการประจำปีงบประมาณ 2561*. จังหวัดเพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- ธนานนท์ บัวทอง และวรเวศม์ สุวรรณระดา. (2557). การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบด้านอายุของสมาชิกครัวเรือนกับความแตกต่างด้านการบริโภคของประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 8(2), 107-160
- นนุช สุนทรชวกานต์ และสายพิน ชินตระกูลชัย. (2552). *โครงการวิจัยการสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ*. ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- มณีวรรณ ฉัตรอุทัย และคณะ. (2561). ทูมมนุษย์: ชุมพลังและศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 22, 5-23
- ระวี สัจจโสภณ. (2556). แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*, 34, 471-490
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต*. เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม 1/2558. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร
- อาชัญญา รัตนอนุบล และคณะ. (2553). *การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย*. ในรายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)
- MACEDUCA. (n.d.). *กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs)*. MACEDUCA. Retrieved 15 May 2022, from <http://www.maceduca.com/news-detail.php?id=1>
- Becker, Gary S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. Chicago: University of Chicago Press
- Kenton, Will. (2022). *Human Capital Definition: Types, Examples, and Relationship to the Economy*. In Investopedia. Retrieved 15 May 2022, from <https://www.investopedia.com/terms/h/humancapital.asp>
- Stringer, Ernest. T. (1996). *Action research*. London: SAGE Publications